
be the beginning of Calvin College. At first there was a two year course; then a four-year, equivalent to high school. Called a preparatory school, it was intended to prepare young men for college and for seminary. Development continued – by 1920 there was a complete Calvin College.⁵²

De ‘Dutch’ hadden zo een prominent aandeel in het geestelijk leven in hun woonplaats, die in totaal zeventig kerkgebouwen rijk was (waarvan vijf rooms-katholiek). Dit in een stad van ‘ca. een paar uur breed en ongeveer drie uur lang’, voor de wandelaar. De kleinste gemeenten van de CRC in Grand Rapids telden minder dan honderd gezinnen, de grootste – zoals die waar de uit Groningen afkomstige ds. Harm Hoekzema stond⁵³ – meer dan vierhonderd. De opkomst op zondag was hoog. Het Nederlands in de eredienst sleet geleidelijk uit: in zeven CRC-gemeenten werd alleen gepreekt in die taal, in twee om en om (per zondag twee diensten in het Nederlands en twee in het Engels) en al in acht gemeenten in 1920 alleen nog in het Engels. Schoolland was een voorstander van hechte gemeenten, met elk liefst niet meer dan tweehonderd aangesloten gezinnen. Werdt dat aantal overtroffen, zoals in de gereformeerde kerken van Amsterdam en Groningen, dan lag anonimiteit op de loer.

De afstand tussen de ‘hervormde’ RC en de ‘gereformeerde’ CRC was niet zo groot als tussen de NHK en de GKN in Nederland, maar verschil bestond er zeker:

De Reformed Church heeft, als gezegd, ongeveer evenveel kerken. Die zijn echter niet zoo groot. En zelfs naar evenredigheid worden de godsdienstoefeningen lang niet zoo getrouw bezocht. De prediking is ook ‘lichter’, niet strikt in de gereformeerde lijn. Ze zijn meer veramerikaniseerd: een onheil dat ook onze kerken, vooral de Engelsch sprekende, reeds bedreigt, zelfs min of meer insloep.

De geëmigreerde boerenzoon E.H. Woldring maakte in 1910 een opmerking over de band tussen Grand Rapids en Groningen: ‘Grand Rapids is the city where the greatest number of Hollanders can be found in America. Most of these are Groningers, and consequently I learn almost no English.’⁵⁴ In de praktijk viel dat laatste wel mee. De Schoollands streefden naar het juiste midden: in hun kerk (Oakdale Park) werd ‘om en om’ gepreekt in het Nederlands en in het Engels. Klaas publiceerde regelmatig in bladen als *The Witness*. Zijn handleiding in de retorica verscheen echter bij P. Noordhoff in Groningen. Bavinck schreef er een wat zuinig geformuleerde inleiding bij:

⁵¹ Negen daarvan behoorden tot de classis Grand Rapids West aan die kant van de Grand River), de overige tot de classis East.

⁵² Marian M. Schoolland, *De Kolonie. The Church that God transplanted. A story about a small branch of the Church Universal called the Christian Reformed Denomination*, Grand Rapids 1982, 250.

⁵³ Albracht memoreerde later dat hij het gezin Hoekzema nog een dag voor hun vertrek naar de vs had gesproken in de Groninger Oosterstraat (brief aan K. Schoolland, Groningen 13 juni 1924).

⁵⁴ Geciteerd in: H.J. Brinks, ‘Factory to pulpit. E.H. Woldring’, in: *Origins. Historical Magazine of Calvin College and Seminary Archives* 6 nr. 2 (1988), 3-4.